

Commentaar bij het Wetsvoorstel strafbaarstelling verheerlijken van terrorisme en openbare steunbetuiging aan terroristische organisaties (internetconsultatie)

Verhouding tot hoger recht

Memorie van Toelichting (MvT): “Met de voorgestelde strafbaarstellingen kunnen verschillende grond- en mensenrechten worden beperkt, in het bijzonder het recht op vrijheid van meningsuiting en het recht op vrijheid van vergadering en vereniging, en in sommige gevallen ook het recht op vrijheid van godsdienst.” (MvT, blz. 12).

MvT: “Een beperking van de in de artikelen 9, 10 en 11 EVRM neergelegde rechten is toelaatbaar, indien zij bij wet is voorzien, in het belang is van één van de in de desbetreffende bepalingen genoemde legitieme doelen en noodzakelijk is in een democratische samenleving.” (MvT, blz. 12).

Commentaar 1: De in genoemde artikelen EVRM staan de volgende “legitieme doelen”:
Nationale veiligheid, territoriale integriteit, openbare veiligheid, bescherming van de openbare orde, voorkoming van wanordelijkheden en strafbare feiten, bescherming van gezondheid of goede zeden en bescherming van de goede naam of de rechten en vrijheden van anderen, voorkoming van de verspreiding van vertrouwelijke mededelingen of waarborging van het gezag en de onpartijdigheid van de rechterlijke macht. (de respectieve leden 2 van de artikelen 9-11 EVRM).
Het gaat daarbij om doelen die de jurisdictie van een staat, i.c. Nederland, betreffen. Voor zover terrorisme buiten die jurisdictie plaatsgrijpt en geen invloed heeft op Nederland is er voor het EVRM geen grond om de rechten in de artikelen 9-11 EVRM te beperken. Zulks wèl te beperken is in strijd met het EVRM.

MvT: “Het EHRM heeft toetsingscriteria ontwikkeld die relevant zijn bij de beantwoording van de vraag onder welke omstandigheden een beperking van grondrechten gerechtvaardigd is.” ...
“Bedacht moet worden dat de rechtspraak van het EHRM zeer casuïstisch is. Het oordeel van het EHRM berust steeds op een in de voorliggende zaak in onderlinge samenhang te beschouwen geheel van factoren.” (MvT, blz. 12).

Commentaar 2:

De zgn. “toetsingscriteria” zijn slechts neergeslagen in de jurisprudentie. De gerefereerde “omstandigheden” betreffen de omstandigheden van concrete gevallen waar beperking van grondrechten in het geding was. De MvT constateert dan ook even verderop dat de zgn. “toetsingscriteria” van het EHRM in plaats van criteria eerder “handvatten zijn bij het bepalen van de eisen” (MvT, blz. 12), en dat die voortkomen uit de jurisprudentie die situatiegebonden omstandigheden beoordeelt. Met deze wet wordt in elk geval deels een einde gemaakt aan de gangbare praktijk dat het EVRM een voldoende duidelijk juridisch kader biedt voor de uitoefening van de door hem bepaalde rechten uit de artikelen 9-11. Immers, uit de “handvatten” geleverd door de jurisprudentie van het EHRM worden door de indiener algemenere principes gedestilleerd die vervolgens neerslaan in deze nieuwe wet.

Conclusie

1. Beperkingen t.a.v. de artikelen 9-11 EVRM mogen slechts gesteld worden met het oog op de in het EVRM zelf gestelde rechtsdoelen, welke nationaal zijn. Dit heeft tot gevolg dat steun betuigen aan buitenlands terrorisme of aan een buitenlandse terroristische organisatie voor zover die niet de Nederlandse rechtsdoelen van nationale veiligheid, territoriale integriteit, etc. (de respectieve leden 2 in de betreffende artikelen 9-11) schaden, door deze wet niet strafbaar gesteld mogen worden.

2. Als wetsvoorstel in Nederland wet wordt, is het voor de Nederlandse rechter onmogelijk om concrete beperkingen van rechten onder de artikelen 9-11 EVRM, – beperkingen ten gevolge van de wet zelf en de nader te definiëren gevallen van terrorisme en terroristische organisaties -, te beoordelen in het licht van het EVRM, nl. in het licht van te wege omstandigheden van verheerlijking en steun. Vanaf inwerkingtreding van de wet bestaan er immers geen weegbare omstandigheden meer, maar is de wet zelf, samen met een Nederlands politiek besluit om specifieke handelingen en organisaties als terroristisch te bestempelen, tot enig criterium verheven. Na inwerkingtreding van deze wet mag een Nederlandse rechter niet meer beschouwen en afwegen hoe, in een specifieke zaak, het handelen van een persoon t.a.v. terrorisme en terroristische organisaties tezamen met overige factoren, zich in onderlinge samenhang verhouden tot de artikelen 9-11 EVRM. Een in Nederland veroordeelde kan vermoedelijk dan nog wel naar het EHRM stappen omdat hij meent dat de Nederlandse wetgeving en rechtspraak in strijd is met het EVRM.
3. Deze wet maakt het onmogelijk om een eenmaal bij wetgeving vastgelegd besluit over welke handelingen of welke organisaties terroristisch zijn ooit nog ter discussie te stellen. Dit heeft ernstig schadelijke gevolgen voor de democratie en de rechtsstaat.

dr. ir. Roland Siemons
Enschede, 24 juli 2025

Bijlage: Artikelen 9-11 EVRM

Artikel 9. Vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst

1 Een ieder heeft recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst; dit recht omvat tevens de vrijheid om van godsdienst of overtuiging te veranderen, alsmede de vrijheid hetzij alleen, hetzij met anderen, zowel in het openbaar als privé zijn godsdienst te belijden of overtuiging tot uitdrukking te brengen in erediensten, in onderricht, in praktische toepassing ervan en in het onderhouden van geboden en voorschriften.

2 De vrijheid zijn godsdienst te belijden of overtuiging tot uiting te brengen kan aan geen andere beperkingen worden onderworpen dan die die bij de wet zijn voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk zijn in het belang van de openbare veiligheid, voor de bescherming van de openbare orde, gezondheid of goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

Artikel 10. Vrijheid van meningsuiting

1 Een ieder heeft recht op vrijheid van meningsuiting. Dit recht omvat de vrijheid een mening te koesteren en de vrijheid om inlichtingen of denkbeelden te ontvangen of te verstrekken, zonder inmenging van enig openbaar gezag en ongeacht grenzen. Dit artikel belet Staten niet radio-omroep-, bioscoop- of televisieondernemingen te onderwerpen aan een systeem van vergunningen.

2 Daar de uitoefening van deze vrijheden plichten en verantwoordelijkheden met zich brengt, kan zij worden onderworpen aan bepaalde formaliteiten, voorwaarden, beperkingen of sancties, die bij de wet zijn voorzien en die in een democratische samenleving noodzakelijk zijn in het belang van de nationale veiligheid, territoriale integriteit of openbare veiligheid, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden, de bescherming van de goede naam of de rechten van anderen, om de verspreiding van vertrouwelijke mededelingen te voorkomen of om het gezag en de onpartijdigheid van de rechterlijke macht te waarborgen.

Artikel 11. Vrijheid van vergadering en vereniging

1 Een ieder heeft recht op vrijheid van vreedzame vergadering en op vrijheid van vereniging, met inbegrip van het recht met anderen vakverenigingen op te richten en zich bij vakverenigingen aan te sluiten voor de bescherming van zijn belangen.

2 De uitoefening van deze rechten mag aan geen andere beperkingen worden onderworpen dan die, die bij de wet zijn voorzien en die in een democratische samenleving noodzakelijk zijn in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, voor de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen. Dit artikel verbiedt niet dat rechtmatige beperkingen worden gesteld aan de uitoefening van deze rechten door leden van de krijgsmacht, van de politie of van het ambtelijk apparaat van de Staat.